

Wegvallende meevallers

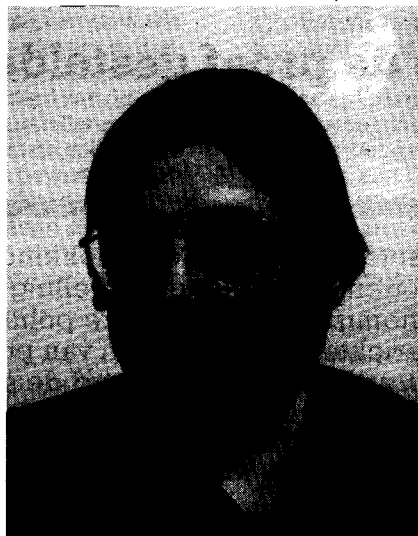
Tegenvallers in het begrotingsbeleid van de overheid zijn als ongewenste kinderen in een primitieve maatschappij. Ze worden weggeloopt of te vondeling gelegd. Met meevallers gaat het omgekeerd: van vele kanten werpt men zich op als adoptie-ouder. Zo vergaat het ook de meevaller in de begrotingsuitvoering van het afgelopen jaar. Niet geheel onverwacht blijken vooral de opbrengsten van de loon- en inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting en van de indirecte belastingen enkele miljarden guldens hoger te zijn uitgekomen dan geraamd bij de opstelling van de begroting van 1986, zo meldt de februarinota.

Het saldo van mee- en tegenvallers voor het rijk belooft – volgens voorlopige cijfers over 1986 – ruim f. 2,5 mrd. (positief), terwijl voor de lagere overheden een negatief saldo van f. 2,2 mrd. wordt genoteerd. Voor 1987 wordt een netto meevaller van f. 1,9 mrd. verwacht ten gevolge van voortzetting van de hogere belastingontvangsten. De tegenvaller die in de lucht hangt betreft de aardgasbaten. De omvang van de totale aardgasbaten voor het rijk in 1987 werd in de Miljoenennota op iets minder dan f. 8 mrd. geschat. Deze schatting gaat echter uit van een dollarkoers van f. 2,25 en een olieprijs van \$ 15,50 per vat. Een tegenvaller van f. 1 à 2 mrd. in de aardgasbaten mag dan niet worden uitgesloten.

Ofschoon het saldo van mee- en tegenvallers dus nogal onduidelijk is, hebben zich potentiële adoptie-ouders aangediend. In het ene kamp treft men degenen die pleiten voor verdere vermindering van het financieringstekort en in het andere een groep die zich opwerpt voor verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting. Er zijn betrekkelijk weinig gegadigden buiten deze kampen, of het moesten al de gegadigden zijn voor een vergroting van de overheidsinvesteringen in aansluiting op de aanbevelingen van een SER-rapport van afgelopen maand. Toen in 1977 de discussie over de aanwending van de middelen uit het Vermogensaanwasdelingsfonds woedde, was dat anders. De opiniepagina's van de dagbladen beleefden gouden tijden met suggesties voor aanwendingen: meer creativiteit of minder realisme?

Aan de vooravond van de verkiezingen van afgelopen jaar bestond er tussen de drie grote partijen weinig verschil van inzicht over de wenselijkheid van belastingverlaging. De VVD pleitte voor verlaging met f. 4 mrd., de PvdA met f. 3 mrd. en het CDA met f. 1 mrd. over de periode 1986-1990. Rondom de verkiezingen bleek de daling van de dollarkoers zich te versnellen (anders dan het CEP dacht) en bleef de prijs van olie stabiel (en laag). De daaruit voortvloeiende da-

J.M.M. Ritzen

ling van de aardgasbaten werd voor 1987 op f. 6,9 mrd. geraamd. Om die reden werd in het regeerakkoord belastingverlaging uitsluitend nog als intentie genoemd. De prioriteit in het financieel-economische beleid werd gegeven aan vermindering van het financieringstekort, met als oogmerk een tekort van 5½% van het netto nationale inkomen in 1990. In juni 1986 had immers ook de Commissie van Economische Deskundigen van de SER dit getal als aanvaardbaar (of was het: maximaal haalbaar?) genoemd? Dan zou er nu toch weer ruimte zijn voor belastingverlaging als althans de meevallers niet volstrekt blijken te verdampen?

Verlaging van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting verkleint de wig tussen het bruto en het netto inkomen. Dit kan aanbodkrachten losmaken die leiden tot economische groei in het witte circuit, vooral door de positieve effecten op arbeidsmobiliteit, het nemen van risico en het klimaat voor ondernemerschap. Over de grootte van deze effecten is weinig bekend. De weinig positieve ervaringen in de Verenigde Staten met belastingverlaging zijn niet maatgevend, omdat dat land, met zo'n 600.000 nieuwe ondernemingen per jaar, al een volstrekt andere sociaal-economische cultuur kent.

Het genereren van aanbodkrachten is het belangrijkste economische motief voor belastingverlaging. Andere motieven zouden kunnen zijn:

- het genereren van een bestedingsimpuls. Deze zal in een open economie als de onze echter grotendeels weglekken naar het buitenland. Zelfs als compensatie voor vraaguitval is belastingverlaging als instrument dubieus; gerichte overheidsinvesteringen kennen waarschijnlijk een grotere besteding aan binnenlandse productie;

- als smeermiddel voor loonmatiging. Belastingverlaging is in dit perspectief echter slechts zinvol wanneer er of een spijkerharde overeenkomst over loonmatiging met belastingverlaging bestaat of indien de verlaging volgt op de matiging;
- verkleining van het grijze en zwarte circuit. De omkeerbaarheidsgedachte die hieraan ten grondslag ligt, is echter voor de korte en middellange termijn weinig plausibel. Belastingverhoging leidt waarschijnlijk tot meer uitstoot uit het witte circuit, dan een even grote verlaging het grijze en zwarte circuit doet afnemen.

Verlaging van de belastingen wordt vaak geplaatst tegen de achtergrond van de internationale ontwikkelingen. Gemakshalve wordt daarbij Duitsland als voorbeeld genomen. Duitsland heeft ambitieuze plannen voor belastingverlaging (met enkele tientallen miljarden marken). Men vergeet bij het noemen van dit voorbeeld wellicht dat Duitsland een vorderingentekort van de overheid van 1% van het bruto binnenlands product kende in 1985, terwijl dat voor Nederland 5% was. Een tegenvoorbeeld zou een ander klein Noordeuropees land zijn: Denemarken. Het vorderingentekort werd daar in vier jaar tijds van 9% tot -2% van het bruto binnenlands product teruggedrongen via belastingverhoging (met 3%-punt van het bruto binnenlandse product) in de periode 1982-1986 tegenover een tekortreductie met ¾%-punt in Nederland, terwijl de economische groei hoger lag dan de Nederlandse.

De last van de nationale schuld in ons land blijkt nog het best uit de jaarlijkse rentebetalingen van de rijksoverheid. Deze nemen in de periode 1987-1990 nog met liefst f. 4 mrd. toe. Dit levert bij constante overheidsuitgaven en zonder economische groei het beeld op van een endogene druk tot belastingverhoging. De ontwikkeling van de rente-uitgaven zou een indicator kunnen vormen voor het tijdstip waarop verlaging van de belastingen kan plaatsvinden. Zodra deze uitgaven gaan dalen komt (endogeen) ruimte vrij voor belastingverlagingen. Voor het zover is moet het financieringstekort wel verder omlaag.

Met andere woorden, of de belastingverlagers hun ouderschapsambities nog even willen uitstellen. Het komt ten goede aan de kinderen, letterlijk en figuurlijk.

J.M.M. Ritzen